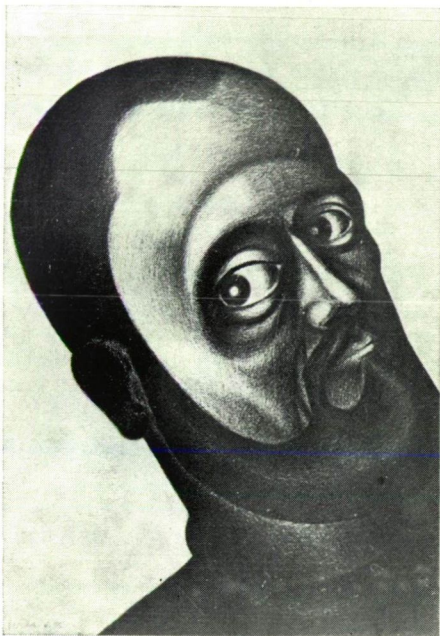

VERES MIHÁLY TÁRLATÁRÓL

ÖNARCKÉP

Lucskos, tavaszt jelző délelőttön nézgettem a Móra-múzeum kupolája alatt Veres Mihály fiatal szegedi festő képeit, könyvtárlátogató kisdíjak és egy ötvenfelé járó emberpár társaságában. A gyerekek széles gyorsasággal nyargalták végig — szemmel — a különös, nem mindennapi atmoszférát teremtő tárlat darabjait, az időződő pár viszont annál lassabban haladt képről képre. Hosszan, hallgatagon tűnődöztek, s csak nagy ritkán s nagyon halkán ejtettek egy-egy megjegyzést. Nem kijelentő, hanem minduntalan kérdő mondatokban. Ilyenformán:

— Honnan ennyi félelem, ennyi reménytelenség egy harmincéves fiatalemberben?! Őszinte szorongást érzett alkotás közben, vagy csak pózolt?!

— Hová sikkasztott el bennünket, embereket ez a művész?!

— Hol a kiút ebből a nyomasztó világból?!

Mivel engem is „mellbe vágta” e képek — egy ősz idéző, késő nyári délutánon, amikor a festő először tárta elbém új műveit —, szerettem volna az időződő pár segítségére lenni, s elmondani korábbi találkozásomat a festményekkel — s jó pár hónap óta érlelgetett feleletekkel közelebb emelni őket Veres Mihály nem mindennapi mondandójához —, de nem akartam tolakodónak mutatkozni, s inkább magamban iparkodtam ismét számba venni, mit is hirdet az én számomra e sajtáságos festői jelképrendszer?

Mert ma már bizonyos vagyok abban, hogy az „Önarckép” c. színes krétarajzon látható, kozmikussá meresztett művészszem szorongása s fiúkérdő állhatatossága, éber figyelme — „halálosan” őszinte s póztalan. Hiteles. Hiszen nem csupán a művész életélményeinek lényegesebb mozzanatai ismertek előttem (ifjúkori boilásai, szeretlenkedései s a nemlét mezsgyéjéig hurcoló kórral való birkózása), hanem emberi s művészi katarzisének, a megtisztulás folyamatának állomásai is — a gondolkodó, meditáló, előbb önmagában rendet tevő, aztán a világ jelenségei között eligazodni igyekvő, fiatal elme, és okos, fogékony szív fejlődésének, alakulásának stációi is. Ezért — ha módomban áll — körülbelül a következőket mondom el a képek előtt halk, de izgalmas kérdéseket feltevő, időződő emberpárnak:

— Csakugyan van szorongás, sőt, félelem ezeken az olajpasztelleken s grafikákon. Hiszen ennek kifejezése nélkül a művész képtelen eredetit és húsbavágón lényegeset mondani a mai létről — a ma emberének. Én is látom, hogy az „Inferno” vörös fényű, félelmes árjában nem pusztán katasztrófa zúta facsonkok, hanem szenvedő, birkózó,

INFERNO

gyűrűkő emberek vergődnek-küzdenek. De azt is látom, hogy a fényt, az életet, a boldogságot jelentő Nap korongja elérhető távolságban ragyog szinte valamennyi kép horizontján. Azt is látom, hogy az Ember nem sikkadt el e képeken, sőt, a „Pogány ima” sajátos szimbólumrendszerének értelme szerint töretlen akarattal fordul a teljességet nyújtani képes „való Anyag” felé, mely mindönket megteremtett, „forrón és szilajon lötytyintve” minket a „társadalom öntőformába . . .” Az is nyilvánvaló előttem, hogy az „Örök ének” sugárzó optimizmussal hirdeti a hasznosan s jókedvvel végzett alkotómunka örömeinek határtalanságát. S az is kézzelfoghatóan bizonyos, hogy a „Csend” termékenyülést jelképező holdja s termékenyítettiséget szimbolizáló, kerek hasú lovai az emberiség jövőjének értelméről, az igaz, testvériesült, humánusot hordozó emberi közösségbe vetett hitről zengenek himnuszot — csellóhúron. Az „Andante” poézise is azt hirdeti, hogy csak az objektív valóság juttathat el minket a tudat tündöklő gazdagságú tárnáiba. S hogy a démoni, karmos ujjú hatalmak — létező valóság ugyan, de a Tisztség, az Igazság, a Szépség — a létből legyőzhetetlenül újra és újra csirázó, törvényszerű diadallal kivirágzó szellemi energiák — az Embert sosem hagyják cserben . . .

Igen, ha nagyon őszintén magamba tekintek, csak azt állapíthatom meg újra és újra (ahogyan azon a bizonyos késő nyári délutánon is), hogy Veres Mihály első pillantásra mehökkentő és félelmet is jócskán idéző alkotásai engem az emberiség jövőjébe való hitemben is megerősítettek. Ez a leglényegesebb — ezt nyújtották a csokorba szorított művek. S ahogyan elnézegetem a tárlatot, szinte alig-alig jut eszembe (pedig nem lényegtelen!), hogy dokumentumokat látok arra vonatkozóan is, hogy egy szegedi alkotó nagyon fiatalon eljutott a maga szemlélete, világnézete kifejezésének egészen sajátos, összetéveszthetetlenül egyedi jelképrendszerrel történő képességéig. Az igazságok, melyeket jelképeivel hirdet, természetesen nem sosem hallott és soha meg nem jelenített igazságok, hanem nyilván „az adott világ varázsaiból” származók. S az is nyilvánvaló, hogy Van Goghtól egészen a formákat geometrikus egyszerűséggel kezelő, lekerekítő Schlemmerig és Jean Helionig sok-sok hatás érte Veres Mihályt. Mégis hangsúlyozni kell: ha ilyen áhítatos műgonddal, a teremtés révületének ilyen imponálóan magas fokán képes a jövőben is munkálkodni — akkor még sokat fogunk hallani róla. Nem csupán Szegeden, hanem sok más fórumon is.

DÉR ENDRE